ئەلبێر کامۆ،

هەڵچوون دژبە پووچبوون

عەلی ئەمینی نەجەفی
لەفارسیەوە: حوسێن فەرەجی

ئەلبێر کامۆ نووسەری فەرەنسی چواری ژانوییەی (١٩٦٠) لە ڕووداوێکی هاتوچۆدا لە باشووری فەرەنسا گیانی لە دەستدا. مەرگی ئەو هیچ مانا و لۆژیکێکی تێدا نەبوو و تەواو "پووچ" بوو. کامۆ هێشتا گەنج و لێوانلێو لە ژیان بوو، حەزی لە لێخوڕینی ئۆتۆمبێل نەبوو، تەنانەت ڕۆژی پێش ڕووداوەکە بلیتی شەمەندەفەری پاریسی کڕیبوو، تەنیا لە سەر پێداگری هاوڕێکەی میشێل گالیمار بوو، کە ڕازی بوو بە ئۆتۆمبێل بچێت بۆ پاریس. لەو دوانیوەڕۆ بارانییە، ئۆتۆمبێلەکە لە جادەکە لایداو، وەرگەڕا و کامۆ مرد.

ئەلبێر کامۆ لە دوایین و ڕەنگە باشترین ڕۆمانی خۆی بە ناوی "یەکەمین مرۆڤ"، کە (٣٥) ساڵ پاش مەرگی بڵاوکرایەوە، سەرگوزەشتی پیاوێك دەگێڕێتەوە کە بڕیاریداوە تەنیا بە ئیرادەی ئازادی خۆی بژیت. لەم گێڕانەوە ئاماژەییەدا باس لە گوتەزای "هەڵچوون"، بەسەرهاتی خودی ئەلبێر کامۆی بە ڕوونی خستوەتە ڕوو.

سەرتاسەری ژیانی کامۆ، بە یەك مانا ململانێ لەگەڵ "جەبری چارەنووس" بوو، بۆ دەستەبەرکردنی ئازادی. ئەو لە "ئەفسانەی سیزیف" دەنووسێت: "هیچ چارەنووسێك نییە کە نەکرێ بە سەریدا زاڵ

نەبێت و نەیخەیتە ژێر رکێفی خۆتەوە."

منداڵی باشوور

ئەلبێر کامۆ لە (٧)ی نۆڤەمبەری ساڵی (١٩١٣) لە خێزانێکی هەژار لە جەزائیر چاوی بە ژین پشکوت. یازدە مانگان بوو کە باوکی لە جەنگی جیهانی یەکەم (١٩١٤) کوژرا. دایکی ژنێکی نەخوێندەواری بە رەچەڵەك ئیسپانیایی بوو کە بە چەرمەسەری و رۆژ رەشی منداڵەکانی خۆی گەورە کرد.

کامۆ لە بواری فەلسەفەدا وانەی دەخوێند، بەڵام بە هۆی تووشبوونی بە نەخۆشی سیل، نەیتوانی درێژە بە خوێندن بدات. لە هاوکاری لەگەڵ گروپەکانی شانۆی خوێندکاری، دەستیدایە شانۆنامە نووسی.

کامۆ لە میانەی جەنگ سەرەتاکانی دەیـــەی(١٩٤٠) بۆ دابینکردنی بژێوی ژیانی، چوو بۆ فەرەنسا و سەرەنجام لەپاریس نیشتەجێبوو. هۆگری بۆ باشوور، عەشق بە خۆر و تیشك و زەوی گەرم، بۆ هەمیشە لە گیانی ئەودا مایەوە و تینی بە چالاکییە ئەدەبییەکانی ئەو دەبەخشی.

لەکاتی داگیرکردنی فەرەنسا، ئەلبێر کامۆ بوو بە ئەندامی یەکێك لە گروپەکانی "بزووتنەوەی بەرەنگاری" بەناوی "کۆمبا". ئەم گروپە پێکهاتبوو لە چەپە سەربەخۆکان لە حزبی کۆمۆنیستی فەرەنسا. ساڵێك دواتر کامۆ بوو بە سەرنووسەری بڵاوکراوەی ژێرزەمینی ئەم گروپە.

ئەلبێر کامۆ لە ساڵی (١٩٤٢) کە هێشتا تەمەنی نەگەیشتبووە (٣٠) ساڵی دوو بەرهەمی گرنگی بڵاوکردەوە، دوو کۆڵەکەی پتەوی بۆ نووسینە فەلسەفی و بەرهەمە ئەدەبییەکانی ئەو. نامیلکەی "ئەفسانەی سیزیف" و رۆمانی "نامۆ".

پووچی بنەرەتی ژیانە

کامۆ لـە "ئەفسانەی سیـزیـف" فەلسەفەی خـۆی بە دەربڕینێکی سادە و راشکاو دەڵێتەوە. کتێبەکە بەم رستەیەوە دەستپێدەکات: "تەنیا پرسێکی جیدی فەلسەفی بوونی هەیە: پرسی خۆکوژی. گرنگترین پرسیارێك کە فەلسەفە دەبێت وەڵامیبداتەوە ئەمەیە، کە ئایا ژیان بەهای ژیانی هەیە، یان نا."

ئەلبێر کامۆ بەڵگەی دەهێنێتەوە کە ژیان خۆ بەخۆ رووداوێکی پووچە و داتاشینی هەر مانایەك بۆی، چ زەمینی و چ لە جیهانی میتافیزیك، درۆ و قسەی قۆرەبوون لە بەرامبەر هۆش و ژیری مرۆڤ تەواو بێکاریگەرە. بەبڕوای کامۆ: "پووچی لە قووڵای رووبەرووبوونەوەی هاواری مرۆڤ، لەگەڵ خامۆشی تاریکی جیهان لە دایك دەبێت."

ئەلبێر کامۆ پووچی، یان بێهوودەیی بوون لە چاو رەوتی بێمانایی و دووبارەبوونەوەی بەردەوامی ژیان دەزانێت: مەبەست لەم هاتن و چوونە، هەرگیز روون نابێتەوە. کامۆ فەلسەفەی خۆی بە یارمەتی چارەنووسی ژناوی سیزیف لە ئۆستوورەکانی یۆناندا وەسفدەکات: خواکان سیزیفیان بەوە مەحکومکرد، کە کاشەبەردێکی قورس بەرێتە سەر لوتکەی کێوێك، بەڵام کاشە بەردەکە قورسەکە هەموو جارێك لە سەر کێوەکەوە تلار دەبووە خوارەوە و سیزیف ناچار جارێکتر دەیبردەوە سەرێ و ئەم کارە بێئەنجام و دەرهێنەی تا ئەبەد دووپاتدەکردەوە.

مرۆڤی سەرکەش

ئەلبێر کامۆ لە سەر ئەو بڕوایەیە کە مرۆڤ تەنیا بە "هەڵچوون" دەتوانێت بەرەنگاری پووچی ببێتەوە. ئەو وتە بەناوبانگەکەی دێکارتی ئاوا لێکرد: "هەڵدەچم کەواتە هەم."

ئەلبێر کامۆ دان بەوەدا دەنێت، کە هیچ شتێك ناتوانێت "پووچی بنەرەتی بوون" چارەسەر بکات، بەڵام رەنگە بتوانرێت لە ئێش و ئازارەکەی کەمێك کەمبکرێتەوە.

لە ئەندێشەی کامۆدا مرۆڤ بە هەڵچوون دەگاتە ئازادی و هۆشیاری. ئازادییەکانی خۆی دلێرانە وەردەگرێتەوە و سنووردارییەکانی خۆی قبووڵدەکات. دەوترێت کە هەڵچوونی کامۆ وەڵامدانەوەیەکی فەلسەفی نییە، بەڵکو تەنیا رێنماییەکی ئەخلاقییە.

کامۆ لەو بڕوایەدایە کە دەبێت بە مەیلێکی فراوانەوە بەرەو ژیان باوەش بکرێتەوە، چێژی لێوەربگریت و دلێرانە بە گژ ناشیرینی و نگریسییەکانیدا بچینەوە.

کامۆ بە بڵاوکردنەوەی نامیلکەی "مرۆڤی سەرکەش" لە ساڵی (١٩٥١) رێی خۆی لە هـاورێ کۆنەکانی خۆیان لە رێبازی ئێگزیستانسیالیزم جیا کـردەوە. ئەو بە رێنماییە ئیدئۆلۆژیکەکان بەد گومان بوو. بەڵێنی "سبەینێیەکی باشتر"ی بە فریوکاری و درۆی سیاسەتمەدارەکان دەزانی.

کامۆ بـاوەڕی بە "بـەرژەوەنـدی" نەبوو. بۆ ئەو ئەخلاق و سیاسەت یەك بوون. لە سەردەمی زاڵبوونی ئارمانەکانی چـەپ، ئـەو هـۆشـداری بە روونـاکـبـیران دەدا کە خەونە "ئیدئۆلۆژیك"ەکان تەنیا دەگاتە بێهیوای و مات بوون. سیستمە فرەخوازەکان لە هەرە چەپەکانەوە بگرە تا هەرە راستەکان، بە دانی وادەی بەهەشتی وەهمی، لە سەر گۆی زەوی جەهەنەمێکی راستەقینە بەرپا دەکەن.

بنبەستی دۆخی مرۆیی

چیرۆکی "نامۆ" گێرانەوەی "پووچی خۆیی" و بنبەستی "دۆخی مرۆی" لە چوارچێوەی چیرۆکەکە: ژیانێکی بێهوودە تەنیا دەتوانێت بگاتە ئەنجامی کوشتنێکی بێهوودە.

بە شانۆنامەکانی کالیگۆلا، خراپ تێگەیشتن، دەسەڵاتی سەربازی، راستەکان و رۆمانەکانی تاعوون و کەوتنە خوارەوە، ئەلبێر کامۆ بوو بە یەکێك لە نووسەرە گەورەکانی ئەدەبیاتی فەرەنسا.

وکامۆ لەساڵی (١٩٥٧) خەڵاتی نۆبێلی ئەدەبیاتی پێبەخشرا. لە (٤٤) ساڵی دا ئەو گەنجترین نووسەرێکە کە ئەم خەڵاتە دەکاتە هی خۆی.